4. Dulibskyy Andriy, Chekhovska Liubov, Karapinka Nazariy-Yuriy, Skotarenko Volodymyr, Polishchuk Tetyana. Selection for Professional Clubs and National Teams Based on Performance Outcomes in Official FIFA and UEFA Competitions (2020/2021–2024/2025): An Analytical Study of the Competitive Activity of the Ukrainian National Football Team and Leading Ukrainian Clubs in International Tournaments. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Vyp. 15, (9(196), 95-104. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.09(196).19

5. Dulibskyy Andriy, Masol V., Kolobych Oleh, Zgoba Viktor, Skotarenko Volodymyr. Osnovy spetsializovanogo navchannia i sportyvnoji pidgotovky gravtciv tsentralnoji zahysnoji lanky u protcesi sportyvnogo vidboru futbolistiv. - [Fundamentals of specialized training and sports training of central defences players in the process of sports selection of football players]. - Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Vyp. 15, (11(198), 45-53. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.11(198).09

6.Michels R. Team Building: The Road to Success / R. Michels: Cardinal Publishing Group, 2001. 298 p.

7.The Future Game. The Football Association Technical Guide for Young Player Development / The Football Association. London, 2010. 275 p.

8. FIFA Official site: https://www.fifa.com/

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.12(199).15

Дьоміна Жанна
https://orcid.org/0000-0002- 8315-6590
кандидат педагогічних наук, професор,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,м. Київ
Плющакова Олена
https://orcid.org/0000-0003-4144-118X
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

НАУКОВА ЕТИКА ТА АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО ЯК СКЛАДНИК ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті обгрунтовано важливість формування науково-дослідницької компетентності як ключового завдання підготовки здобувачів наукового ступеня у галузі освіти (фізична культура), окреслено значення наукової етики та академічного письма у структурі підготовки наукових кадрів вищої категорії у сфері фізичної культури. Показано, що наукова етика у необхідною умовою здійснення науково-дослідницької діяльності у сфері фізичної культури, що органічно поєднує загальні етичні норми наукових досліджень із педагогічною специфікою дитячо-молодіжного контингенту. Розкрито основні етичні проблеми наукових досліджень у фізиній культурі та шляхи їх усунення. Визначено важливість навичок академічного письма, що загалом полягають у здатності усно й письмово презентувати результати власного наукового дослідження та вирішувати практичні завдання науково-професійної діяльності. Представлено ключові навички академічного письма та роль допоміжних спеціальних інструментів при підготовці письмової наукової продукціїта усної презентації результатів дослідницької роботи.

Ключові слова: *наукова етика, академічне письмо, науково-дослідницька компетентність, здобувачі освіти, наукові кадри, науково-педагогічна діяльність, наукові дослідження, цифрові інструменти.*

Zhanna Domina, Olena Pliushchakova. Scientific ethics and academic writing as a component of training scientific personnel in the field of physical culture. *The article substantiates the importance of developing research competence as a key task in the training of candidates for academic degrees in the field of education (physical culture) and outlines the significance of scientific ethics and academic writing in the structure of training senior scientific personnel in the field of physical culture.*

It is shown that scientific ethics is a necessary condition for conducting research activities in the field of physical culture, which organically combines the general ethical norms of scientific research with the pedagogical specifics of the child and youth contingent. The basic principles of compliance with scientific and professional ethics are described. The main ethical problems of scientific research in physical culture and ways to eliminate them are revealed.

The importance of academic writing skills is determined, which generally consist in the ability to present the results of one's own scientific research orally and in writing and to solve practical tasks of scientific and professional activity. Key academic writing skills and the role of auxiliary special tools in the preparation of written scientific products and oral presentation of research results are presented. The advantages and disadvantages of using AI tools in scientific research have been demonstrated.

Keywords: *scientific ethics, academic writing, scientific and research competence, students, scientific staff, scientific and pedagogical activity, scientific research, digital tools.*

Постановка проблеми. Невід'ємним аспектом підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації у сфері фізичної культури (науково-педагогічних та наукових працівників закладів вищох освіти та нукових установ) є наукова та професійна етика. Етика науково-педагогічних досліджень є фундаментальним складником професійної діяльності у сфері фізичної культури, вона визначає моральні принципи, норми та правила, яких мають дотримуватися дослідники під час роботи з контингентом дітей та молоді закладів освіти. Етичні норми в науково-педагогічних дослідженнях з

фізичної культури вимагають дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості у виборі методів, учасників та організації дослідження, добровільності та конфіденційності участі, дотримання нормативних процедур, оформлення відповідної докуменетації та чесної публікації результатів. Втім, проведення науково-експериментальної роботи у сфері фізичнох культури має свої особливості, відрізняються дизайном, специфічними умовами проведення медико-біологічного та психологол-педагогічного тестування та необхідністю дотримання етичних та безпекових вимог.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні вітчизняні дослідження підкреслюють потребу в системному підході до науково-дослідницької компетентності фахівця фізичної культури, що включає етичну підготовку та академічну грамотність з метою реалізації педагогічних експериментів в умовах закладів загальної середньої освіти (П. Хоменко, В. Стадніченко, 2022: Ю. Слодницька, 2025; Л. Сущенко, В.Білик, Ж. Дьоміна та ін., 2025). При цьому роботи, присвячені формуванню науково-дослідницької компетентності майбутніх фахівців фізичної культури, наголошують на зосередженні уваги до дотриманні етичних норм, доброчесності, аналітичних здібностей, педагогічних принципів, навичок наукового пошуку та академічного письма.

Мета дослідження – дослідити зміст та значення наукової етики та академічного письма у структурі підготовки наукових кадрів вищої категорії у ссфері фізичної культури.

Матеріали та методи дослідження. Методологія дослідження включала застосування теоретичних методів дослідження: аналіз, систематизація та узагальнення даних сучасних інформаційних джрел.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здобувачі вищої освіти сучасного рівня, особливо третього (освітньо-наукового) рівня доктор філософії, які відповідають вимогам конкурентоздатності, повинні не лише володіти високим рівем готових професійних знань, але й уміти продукувати нові знання, генерувати інноваційні ідеї та здійснювати самостійні наукові дослідження з метою їх реалізації [1]. Тому одним із ключових завдань підготовки здобувачів наукового ступеня у галузі освіти (фізична культура) є формування науково-дослідницької компетентності, змістом якої готовність до науково-педагогічної та дослідницько-інноваційної діяльності за обраною спеціальністю та дотичних до неї міждисциплінарних напрямах на основі критичного мислення, наукового світогляду, наявних знань та творчого потенціалу.

Для успішної практичної реалізації науково-професійної діяльності у фізичній культурі, окрім загальних та фахових компетентностей, важливою є педагогічна майстерність та сукупність морально-етичних цінностей, що становлять зміст профеійної та наукової етики. Професійна етика є одним з показників педагогічної культури майбутніх фахівців фізичної культури, що здійснюють свою діяльність у різних закладах освіти [1, с. 27]. Наукова етика у необхідною умовою здійснення науково-дослідницької діяльності, зокрема під час реалізації педагогічних досліджень з фізичної культури. Вона органічно поєднує загальні етичні норми наукових досліджень із педагогічною специфікою дитячо-молодіжного контингенту, які беруть участь в експериментальній частині роботи, та передбачає наявність обов'язкової згоди учасників ескперименту та їх батьків, забезпечення безпеки та медичного скринінгу учнівського контингенту, наукову коректність застосування наукового інструментарію, прозорість завдань та ходу експериментального дослідження, конфіденційність отриманих даних, професійну відповідальність дослідника.

Розрізняють такі основні принципи дотримання науково-професійної етики:

добровільність участі: передбачає відкритий характер педагогічного експерименту, у якому учасники чітко повідомлені про його мету, вигоди та ризики, беруть у ньому участь за власним бажанням, без маніпуляцій чи примусу;

безпека та мінімізація ризиків: враховує медичий супровід, адаптацію рухових навантажень до статево-вікових особливостей та індивідуальних можливостей учнів, запобігання травматизму, дотримання техніки безпеки та гігієни місця проведення експерименту, унакнення ситуацій, що можуть викликати стрес чи дискомфорт учасників, стандартизацію процедур, медичний супровід, регулярні тренінги для дослідників і.;

повага до гідності учасників, конфіденційність і анонімність: вимагає уникнення випадків дискримінації, цькування тощо, захист персональних даних і результатів тестування;

наукова доброчесність: характеризується запобіганням плагіату, відмовою від фальсифікації, фабрикації даних, забезпеченням валідності, надійності, об'єктивності, неупередженості наукових фактів та цифрових даних, прозорооі звітності та декларування потенційних конфліктів інтересів, відкритої комунікації з зацікавленими сторонами;

соціальна відповідальність: забезпечує сприяння здорового способу життя та збереження здоров'я учасників експерименту, табу для комерційних чи дискримінаційних цілей.

Водночас учасники експериментального наукового дослідження можуть бути як активними, так і пасивними суб'єктами педагогічного спостереження, анкетування, тестування, діагностики, експерименту тощо. Дослідник визнає право будь-якого учасника на відмову від участі в дослідженні будь-коли, з будь-якої причини або безпричинно, погоджуючися з цим рішенням або здійснивши спробу переконання, не застосовуючи насилля і примус. При цьому поведінка дослідника має бути справедливою, етичною, торерантною, без упередження щодо статево-статевих відмінностей, расових, етнічних та національних особливостей, соціально-економічного та сімейного статусу, політичних переконань, мови та релігійно-культурної ідентичності, фізичних можливостей, стану здоров'я, зовнішності чи будь-яких інших. У випадку вікових, розумових, фізичних та інших обмежень учасників педагогічного експерименту дослідник має співпрацювати та отримати згоду батьків або відповідальних осіб, які несуть відповідальність за благополуччя учнів, мають повідомити зацікавлених осіб про потенційну небезпеку, що може виникнути у ході дослідження, а у разі її появи припинити експеримент.

Виділяють поширені етичні проблеми наукових досліджень у фізиній культурі (табл. 1).

Таблиця 1

Етичні проблеми наукових досліджень у фізиній культурі

Проблема	Шляхи усунення
Ризик фізичної шкоди під час експериментів	Попередній медичний огляд; адаптація рухових навантажень; медичний супровід та контроль, план першох допомоги
Недостатня інформована згода (особливо з дітьми)	Бланки для батьків/опікунів; прості інформаційні листи; усне роз'яснення
Порушення конфіденційності даних	Шифрування даних; обмежений доступ; анонімізація результатів
Конфлікт інтересів	Декларація джерел фінансування; незалежний аналіз даних, запобігання участі в експерименті зацікавлених осіб
Вразливі групи	Додаткові запобіжні заходи; опікунська згода
Публікаційні маніпуляції	Пре-реєстрація дослідження; відкриті дані та методи

Крім наукової етики, для наукових кадрів ключовими є навички академічного письма — вміння чітко структурувати науковий текст, коректно цитувати та презентувати результати власного наукового дослідження та інноваційних рішень практичних завдань науково-професійної діяльності усно й письмово. Ці навички можна розвивати через спеціальні вправи з академічного мовлення.

До основних навичок академічного письма відносяться:

1. структурування тексту: Вступ → Огляд літератури → Методи → Результати → Обговорення → Висновки; кожен розділ має логічно та послідовно витікати з попереднього, бути обгрунтованим та зрозумілим, адаптоваим до цільової аудиторії;
2. аргументація та доказовість що передбачає чітке формулювання тези, підкріпленняе її об'єктивними науковими чи офіційними статистичними даними та джерелами;;
3. науковий стиль ефективної усної та письмової комунікації для обміну досвідом в академічних колах та у процесі науково-педагогічної діяльності;
4. правильне цитування та оформлення з метою дотримання академічної доброчесності.

На сучасному етапі розвитку інфокомунікаційних технологій користувачам пропонується низка допоміжних спеціальних інструментів, що можна застосовувати для відпрацювання навичок академічного письма. Подібні інструменти стають у нагоді при підготовці письмової наукової продукції, полегшують створення усних презентацій результатів дослідницької роботи здобувачів освіти та наукових кадрів (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика ключових навичок та цифрових інструментів академічного письма

Навичка	Акцент	Інструменти
Написання публікації, кваліфікаційної роботи, викладацьких матеріалів	Чітка структура, аргументація, науковий стиль, логічність і послідовність викладу матеріалу, редагування перекладу тексту	Paperpal Yomu AI Grammarly / LanguageTool, Scholarcy, PDFgear, Mendeley PDF, DeepL Agent, google Translator, редактори стилю
Оформлення цитування, бібліографії	Стандартизовані посилання, складання списку літератури за правилами бібліографічного запису	Mendeley; ZoteroEndNote
Огляду літератури, візуалізація зв'язків між окремими публікаціями	Обгрунтування твибору теми дослідження, пдготовка теоретичної частини	Connected Papers, Research Rabbit
Інтерпретація результатів дослідження в академічному тексі	Наочний супровід, візуалізація даних дослідження	Word, Excel, Google Sheets, Visio
Усні презентації	Коротко, з візуалізаціями	PowerPoint, Google Slides, Canva / Prezi, Connected Papers, BioRender
Перевірка унікальності тексту	Діагностика текстових збігів, помилок у цитуванні тощо	Turnitin, iThenticate, Copyleaks, PlagScan, Unicheck) та безкоштовні онлайн-чекери
Наукова етика	Розкриття даних, авторство, конфлікт інтересів,	Політика університету

Попри широкий діапазон цифрових пропозицій здобувачам освіти та науковим кадрам слід розглядати їх як допоміжний інструмент науково-дослідницької роботи: не варто зловживати ними, а використовувати їх у поєднанні: один менеджер джерел + один мовний редактор + інструмент для конспектування і перевірки оригінальності, оскільки надмірна залежність від ШІ погіршує формування аналітичних навичок, аргументації, формулювання власної думки та

академічного мовлення. Водночас робота з базами даних (Scopus, Web of Science, Copernicus та ін.), використання онлайн-опитувальників (Google Forms, SurveyMonkey), аналітики (SPSS, Excel, Tableau), візуалізацій (Canva, MindMeister) має бути не епізодичною, а системною з метою стимулювання наукової активності, самостійності, критичного мислення та інформаційної грамотності зокрема та формування науково-дослідницької компетентності взагалі.

Висновки. Одним із ключових завдань підготовки здобувачів наукового ступеня у галузі освіти (фізична культура) є формування науково-дослідницької компетентності, невід'ємним складником якої є наукова етика та академічне письмо. Наукова етика у необхідною умовою здійснення науково-дослідницької діяльності у сфері фізичної культури, вона органічно поєднує загальні етичні норми наукових досліджень із педагогічною специфікою дитячо-молодіжного контингенту. Водночас для наукових кадрів ключовими також є і навички академічного письма — здатність усно й письмово презентувати результати власного наукового дослідження та вирішувати практичні завдання науково-професійної діяльності. На сучасному етапі розвитку інфокомунікаційних технологій користувачам пропонується низка допоміжних спеціальних інструментів для відпрацювання нвичок академічного письма.: вони стають у нагоді при підготовці письмової наукової продукції, полегшують створення усних презентацій результатів дослідницької роботи. Попри широкий діапазон цифрових пропозицій здобувачам освіти та науковим кадрам слід розглядати їх як допоміжний інструмент та не зловживати ними, оскільки надмірна залежність від ШІ погіршує формування аналітичних навичок, аргументації, формулювання власної думки та академічного мовлення. Водночас робота з базами даних, аналітики, візуалізацій має бути системною з метою стимулювання наукової активності, самостійності, критичного мислення, інформаційної грамотності зокрема та формування науково-дослідницької компетентності взагалі.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці алгоритму застосування цифрових інструментів для реалізації наукової складової підготовки здобувачів третього рівня вищох освіти доктор філософії у сфері фізичної культури.

Література

1.Борейко Н., Зінченко Л., Пономарьов О., Сластіна А. Формування педагогічної культури майбутніх фахівців у галузі фізичної культури і спорту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт).* 2020. Вип. 1(121)20. С. 25–30.

2.Король,В. М. Цифровізація освіти: вплив на дослідницьку діяльність студентів. Львів: Видавничий центр “Освітній процес”, 2021. 102 с.

3.Слодиницька Ю.Р. Формування науково-дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти в умовах інноваційного університетського середовища. Академічні візії. Секція освітні, педагогічні науки. 2025. Вип. 42. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1877/1746

Reference

1. Boreiko, N., Zinchenko, L., Ponomariov, O., Slastina, A. (2020). Formation of pedagogical culture of future specialists in the field of physical culture and sports. S*cientific journal of the National Pedagogical M. P. Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports).* Issue 1(121)20. P. 25–30. [In Ukrainian].

2. Korol, V. M. (2021). Digitalisation of education: impact on students' research activities. Lviv. [In Ukrainian].

3. Slodynytska Yu.R. Formuvannia naukovo-doslidnytskoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh innovatsiinoho universytetskoho seredovyshcha. Akademichni vizii. Sektsiia osvitni, pedahohichni nauky. 2025. Vyp. 42. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1877/1746

3. Slodytska, Yu. R. (2025). Formation of scientific and research competence of higher education seekers in an innovative university environment. *Academic Visions. Section: Educational and Pedagogical Sciences.* Issue 42. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1877/1746

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.12(199).16

Дьоміна Ж. Г.
https://orcid.org/0000-0002- 8315-6590
кандидат педагогічних наук, професор,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

ОЗДОРОВЧА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ У ПРОРОДНОМУ СЕРЕДОРВИЩІ

У статті обґрунтовано гостру необхідність збереження фізичного та ментального здоров’я учнівської молоді в умовах потенційно небезпечних учасних реалій. Показано, що фізичне виховання як невід’ємний складник шкільної освіти потенційно здатне сприяти здоров’язбереженню учнів на основі врахування інтересів, потреб, можливостей та індивідуальних особливостей учнів. Визначено, що доступність і ефективність використання природного середовища в організації та проведенні різних форм фізичного виховання дозволяє вирішувати проблемні питання, характерні для сучасної школи, як-от: висока стресогенність освітнього процесу, гіподинамія та надмірні статичні навантаження через дистанційне навчання, шкідливий вплив комп’ютерів та гаджетів, без яких неможливе сучасне навчання, психоемоційне перенапруження тощо. Доведено ефективність упровадження занять фізичними вправами з різних модулів шкільної програми з фізичної культури в умовах природного середовища за динамікою показників фізичного й ментального здоров’я школярів.